

IRAK'TA SEÇİM SÜRECİ VE Şİİ GRUPLARIN POZİSYONU

Bilgay Duman

Bilgay Duman, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Programında eğitimini sürdürmektedir. Sıklıkla Ortadoğu coğrafyasında saha çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler gözlemcisi olarak Irak ve Afganistan seçimlerinde uluslararası gözlemci ekiplerinde yer almıştır. Çalışmalarına ORSAM bünyesinde Irak Çalışmaları Koordinatörü olarak devam etmektedir.

Irak, IŞİD'in askeri olarak ülke topraklarında bitirilmesiyle birlikte yeni bir döneme girmiştir. Özellikle IŞİD sonrası süreçte Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) bağımsızlık referandumu sonrasında Irak merkezi hükümetinin Kerkük ve çevresindeki tartışmalı bölgelere yönelik yaptığı operasyonla birlikte bu bölgelerde kontrolü sağlamış olmasıyla Irak'ta yeni bir siyasi sürecin başladığını söylemek mümkündür. Bu havada seçim periyoduna giren Irak, 12 Mayıs 2018'de yapılması planlanan seçimlere odaklanmıştır. Bu arada 2017 yılında yapılması gereken yerel seçimlerin (il meclisi seçimleri) de daha önce Irak'ta genel seçimlerle birlikte yapılacağı açıklanmasına rağmen, daha sonra Irak Bakanlar Kurulu'nun kararı ile 22 Aralık 2018 tarihine ertelendiği duyurulmuştur.

Irak, IŞİD'in askeri olarak ülke topraklarında bitirilmesiyle birlikte yeni bir döneme girmiştir. Özellikle IŞİD sonrası süreçte Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) bağımsızlık referandumu sonrasında Irak merkezi hükümetinin Kerkük ve çevresindeki tartışmalı bölgelere yönelik yaptığı operasyonla birlikte bu bölgelerde kontrolü sağlamış olmasıyla Irak'ta yeni bir siyasi sürecin başladığını söylemek mümkündür. Bu havada seçim periyoduna giren Irak, 12 Mayıs 2018'de yapılması planlanan seçimlere odaklanmıştır. Bu arada 2017 yılında yapılması gereken yerel seçimlerin (il meclisi seçimleri) de daha önce Irak'ta genel seçimlerle birlikte yapılacağı açıklanmasına rağmen, daha sonra Irak Bakanlar Kurulu'nun kararı ile 22 Aralık 2018 tarihine ertelendiği duyurulmuştur.

Seçim öncesi süreçte Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu (IBSYK) tarafından seçimlere katılmak üzere 204 parti tescil edilirken, bu 204 partiden 143'ünün içerisinde yer aldığı 27 farklı koalisyon

seçimlerde iktidarı elde etmek için yarış yapacaktır. Uzun süre milletvekili adaylarının nitelikleri konusunda yaşanan tartışmalar, seçim öncesi siyasetin en önemli konularından biri haline gelmiş ve milletvekili adaylarına en az lisans mezunu olma şartı getirilmiştir. Bu konu Irak Parlamentosu'nda tartışma yaratmış ve bazı bir kısım milletvekillerinin hazırladığı bir yasa tasarısı ile aday listelerinin yüzde 20'lik kısmına lisans mezuniyetinden muafiyet getirilmiştir. 11 Şubat 2018'de Irak Parlamentosu'nda yapılan oylamada bu yasa kabul edilirken, yasa ya itirazlar nedeniyle Federal Yüksek Mahkeme'nin kararı beklenmiştir. Federal Yüksek Mahkeme de 14 Şubat 2018 tarihinde verdiği kararla yasanın geçerli olduğuna hükmetmiştir. Mevcut durumdaki Irak Parlamentosu'nda bulunan 328 sandalye, Feyli (Şii) Kürtlere de 1 sandalye kota verilmesiyle 329'a çıkartılmıştır. Böylece Irak'taki azınlıklar için ayrılan kota sandalye sayısı 9 olmuştur. Irak'ta kota sandalyesi bulunan Hristiyanlar, Yezidiler,

Şebekler ve Feyli Kürtler kendi adayları için oy verecektir.12 Mayıs'ta yapılması planlanan seçimlere 7 binden fazla milletvekili adayının katılması söz konusudur. Bu durum daha önceki seçimlere göre benzerlik taşısa da seçime çok farklı bir ortamda girilmesi 12 Mayıs'ta yapılması planlanan seçimleri her zamankinden daha önemli ve farklı kılmaktadır. Zira IŞİD'in Irak'taki hakimiyetinin sona ermesinin ardından yapılacak ilk seçim olması itibarıyla başlı başına bir köşe taşı niteliğindedir. Ayrıca IKBY'nin bağımsızlık referandumuyla birlikte bölünme noktasına gelen Irak'ta referandum sonrası yaşanan gelişmeler, Erbil ve Bağdat ilişkilerini farklılaştırmış durumdadır. Bağdat'ın 2003'ten sonra tartışmalı bölgeler olarak ifade edilen başta Kerkük olmak üzere Musul, Selahaddin ve Diyala'nın bir bölümünde yeni bir siyasi mücadele söz konusu olacaktır.

Ancak halk ile siyasi düzen arasındaki makas gittikçe açılmaktadır. Halkın siyasetçilere güvenin azaldığı, bu nedenle de toplumun sandığa

gitme konusunda kararsız olduğu söylenmektedir. Siyasi gruplar arasındaki bölünme ve ayrışmalar nedeniyle halkın siyasetten uzaklaşmasına neden olmuştur. Zira bu siyasetçilerin de bu güven eksikliğinin farkında olduğu görülmektedir. Siyasi grupların büyük bölümü, yenilikten ve yeni kişiler üzerinden siyaset üretme çabasıdadır. Pek çok siyasi grup bu nedenle yeni isimleri milletvekili adayları olarak gösterecektir.

Bununla birlikte Irak'ta ciddi bir söylem değişikliğinin göze çarpmaktadır. Mezhepçilikten uzak bir siyasi söylemin yükselişe geçtiği Irak'ta daha çok vatan üzerinden milliyetçi, yenilikçi ve liberal söylemlerin benimsenmeye başladığı görülmektedir. Daha da önemlisi mezhepçilikten uzaklaşmanın sadece söylem boyutunda kalmayıp halk arasında gerçekliği dönüşmüş olmasıdır. Görüştüğümüz pek çok kişi Şii ve Sünni halkın artık birbirini daha iyi anladığını ifade etmiştir. Hatta Bağdat gibi büyük ve karma bir nüfusun yaşadığı vilayetlerde daha önce Şii ve Sünnilerin

Bununla birlikte Irak'ta ciddi bir söylem değişikliğinin göze çarpmaktadır. Mezhepçilikten uzak bir siyasi söylemin yükselişe geçtiği Irak'ta daha çok vatan üzerinden milliyetçi, yenilikçi ve liberal söylemlerin benimsenmeye başladığı görülmektedir.

birbirlerinin mahallelerine geçemediği, ancak şimdi neredeyse hiçbir sorun yaşanmadığı belirtilmektedir. Bu yumuşama sosyal hayatta da kendini göstermektedir. Zaman zaman yaşanan terör saldırılarına rağmen, IŞİD'in askeri olarak bitirilmesi sebebiyle halkın mutlu ve geleceğe dair umutlu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Irak'ın en tehlikeli vilayetlerinden biri olarak ifade edilen başkent Bağdat'ta sosyal yaşamın ciddi bir biçimde canlılık kazandığı görülmektedir. Yeni açılan alışveriş merkezlerinde dünya çapındaki mağazaların birer birer kendini göstermeye başlaması Irak'taki hayatın normale dönüş

sinyalleri olarak algılanmaktadır. Bu alışveriş merkezlerine eşlik eden batı tarzı yeni restoran ve kafelere yönelik ilginin artması, hatta hemen her gün yeni bir açılış yapılarak açık hava konserlerinin verilmesi sosyal yaşamın farklılaşmaya başladığına yönelik sinyaller vermektedir. Ancak bu farklılaşmanın bazı tehlikeleri de bünyesinde barındırdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Öyle ki değişimin hızı, halkın sosyal savrulmaya doğru itebilecek boyutlara ulaşmış durumdadır ve hatta Irak halkı için aşırı denebilecek niteliktedir. Geçmişinde modernitenin izleri bulunan Irak'ın 1991 ve 2003 sonrası

içine kapanık hale ve muhafazakar hale gelmesinin yanı sıra, radikal İslamcı akımların da ülkedeki yükselişi dikkate alındığında, hızla yaşanan söz konusu sosyalleşmenin, Irak toplumu açısından yeni bir çatışma olasılığına dönüşme ihtimali göz ardı edilmemelidir. Daha açık bir ifadeyle, Irak'taki sosyalizasyonun boyutu ve sindirilememesi durumunda yenilikçi ve liberal görüşlerin, radikal İslamcı akımlarla karşı karşıya gelmesi olasılığı bulunmaktadır. Bu nedenle İslamcı radikal olarak bilinen Bedir Örgütü, Asaib Ehlül Hak gibi bazı Şii milis grupların, bir liste oluşturarak seçimlere giriyor olması, önümüzdeki süreçte halkın dini söylemlere karşı duruşunu arttırma ihtimalini beraberinde getirdiği gibi, söz konusu grupların da halkı karşı duruşu nedeniyle daha fazla radikalleşme eğilimi göstermesi ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Yukarıda ifade edildiği gibi karmaşık ve sıcak bir ortamda seçimlere yaklaşan Irak'taki siyasetin birincil aktörü olan Şii-ler arasındaki ayrışma da siyasi

süreçte en fazla tartışılan konulardan biri durumundadır. Sadece İyad Allavi dönemin hariç Irak Başbakanı'nın belirleyicisi olan Dava Partisi'nin, ilk kez kendi ismiyle seçimlere katılmamasının, seçim sonuçlarını ve Dava Partisi'nin geleceğini ne yönde etkileyeceği de ana tartışma konularından biridir. Dava Partisi içerisindeki iki güçlü kanat (Nuri El-Maliki – Kanun Devleti Koalisyonu ve Haydar El-Abadi – Nasr Koalisyonu) farklı listelerle seçimlere katılacaktır. Öte yandan Irak'taki en eski Şii partilerden biri olarak bilinen Irak İslam Yüksek Konseyi (SCIRI) başkanlığından ayrılan ve Ulusal El-Hikme Hareketi'ni kurarak seçimlere katılan Ammar El-Hekim siyasi bir risk almış durumdadır. Yeniden bir yapılanmaya giden Ammar El-Hekim, özellikle gençlere yönelmiş ve hatta bir Ulusal Gençlik Konseyi kurmuştur. Şii siyasi hareketinin önemli parçalarından biri olan Mukteda El-Sadr ise tamamen bağımsız bir listeyle seçimlere katılmaktadır. Mukteda El-Sadr'ın kurduğu Sairun listesi içerisinde Irak

Dava Partisi içerisindeki iki güçlü kanat (Nuri El-Maliki – Kanun Devleti Koalisyonu ve Haydar El-Abadi – Nasr Koalisyonu) farklı listelerle seçimlere katılacaktır. Öte yandan Irak'taki en eski Şii partilerden biri olarak bilinen Irak İslam Yüksek Konseyi (SCIRI) başkanlığından ayrılan ve Ulusal El-Hikme Hareketi'ni kurarak seçimlere katılan Ammar El-Hekim siyasi bir risk almış durumdadır.

Komünist Partisi'nin de yer alıyor olması oldukça ilginç bir detaydır. Ancak bu seçimleri farklı kılan belki de en önemli gelişme, IŞİD'le mücadelenin ana faktörü olan ve Irak'ta gerçek bir fenomene dönüşen Haşdi Şaabi içerisindeki bazı milis grupların seçimlere bir liste oluşturarak girmesi gösterilebilir. Irak'taki Şii dini mercinin çıkardığı fetvayla kurulan Haşdi Şaabi'nin İran'ın da desteğiyle IŞİD'le mücadelede oynadığı rol Irak'taki taşları yerinden oynatırken, bu etkinliğin siyasi etkiye dönüp dönmeyeceği ve siyaseti ne kadar etkileyeceği merak konusudur.

Irak'ta hem siyasi gruplar hem de halk Şiiler arasındaki bölünmenin önemine dikkat çekmektedir. Bu bölünme ile birlikte 2005'teki seçimlerden bu yana hükümetin kurulması konusunda Şii grupların ortak hareket ettiği ve Ulusal İttifak olarak anılan yapının da çöktüğü ve seçim sonrasında yeni bir Şii yapısının ortaya çıkması beklenmektedir. Ayrıca Irak'ta 2005'ten bu yana başbakanının belirleyici olan

Dava Partisi de seçimlere katılmama kararı almıştır. Ancak seçim öncesi koalisyonların oluşturulması sırasındaki geçişken durum dikkati çekmektedir. Özellikle Irak Başbakanı Haydar El-Abadi'nin kurduğu Nasr Listesi'ndeki hareketlilik, seçim öncesi dönemde en çok konuşulan konu olmuştur. Nasr Listesi'nin önce Hadi El-Amiri liderliğindeki Fetih Listesi ile birleşmesi, sonrasında buna Ammar El-Hekim liderliğindeki Hikme Hareketi'nin de katılması, Nasr Listesi'ni çok büyük bir koalisyon haline getirmiş, ancak daha sonra her iki grup da Nasr Listesi'nden ayrılmıştır. Böylece seçimlerde Şiilerin yoğunlukta olduğu 5 etkili liste ortaya çıkmıştır. Bu anlamıyla seçimlerde Şiiler açısından mücadelenin en önemli 5 büyük liste arasındaki geçeceğini ve hükümetin kurulmasında söylemek mümkündür. Bu 5 liste aşağıdaki gibidir:

1. Nasr Listesi – Lideri Haydar El-Abadi
2. Fetih Listesi – Lideri Hadi El-Amiri

3. Kanun Devlet Koalisyonu – Lideri Nuri El-Maliki
4. El-Hikme Listesi – Lideri Ammar El-Hekim
5. Sairun Listesi – Lideri Mukteda El-Sadr

Seçimlerde rekabetin mevcut Irak Başbakanı Haydar El-Abadi'nin kurduğu Nasr Listesi ve Haşdi Şaabi içerisindeki Şii milis grupların siyasi kanadını temsilen Fetih Listesi arasında olacağı yüksek sesle konuşulmaktadır. Diğer taraftan geri kalan üç liste arasında da bir denge olduğu, birbirlerine yakın oranda milletvekiline sahip olacakları öngörülmektedir.

Bu noktada listelere dair detaylı bir inceleme yapmak yerinde olacaktır.

Nasr Listesi: 2014'teki seçimlerden sonra Dava Partisi Genel Sekreteri olan ve iki dönem başbakanlık yapmış Nuri El-Maliki'nin başbakan olmasına ilişkin yaşanan itirazlardan sonra Haydar El-Abadi'nin başbakan seçilmesiyle Irak'taki en eski, örgütlü ve büyük parti olan Dava Partisi içerisinde

var olan ve derinleşen ayrışma 2018 seçimlerinde Dava Partisi'nin seçimlere girmeme kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararın bir sonucu olarak Irak Başbakanı Haydar El-Abadi, yaklaşık 30 parti ve oluşumun yer aldığı Nasr Listesini kurmuştur. Bu tablo içerisinde Dava Partisi içerisinde İran ve ABD destekli olmak üzere iki kanadın ortaya çıktığını ve Haydar El-Abadi'nin ABD kanadında yer aldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bununla birlikte Haydar El-Abadi'nin parti içerisindeki bölünmede de avantajlı konumda olduğu görülmektedir. Irak Parlamentosu'nda mevcut durumdaki Dava Partisi üyesi 30 milletvekilinden 24'ünü Haydar El-Abadi ile hareket ettiği bilinmektedir. Bu durumun Abadi'ye bir avantaj sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Öte yandan Abadi'nin IŞİD'le mücadele konusunda sağlanan başarıdaki rolü, Kürtleri yenen lider olarak görülmesi, ülkedeki bütün problemlere rağmen ekonomik olarak Irak'ın ayakta kalmasına katkısı, dış politikadaki çok taraflılığı

Seçimlerde rekabetin mevcut Irak Başbakanı Haydar El-Abadi'nin kurduğu Nasr Listesi ve Haşdi Şaabi içerisindeki Şii milis grupların siyasi kanadını temsilen Fetih Listesi arasında olacağı yüksek sesle konuşulmaktadır.

sürdürmesi, mercilerle ilişkisi gibi artılara sahip olması, halkın desteğini arkasına almasını sağlamaktadır. Abadi'nin bu artıların farkında olarak özgüvenin çok yüksek olduğu görülmektedir. Zira listeler ve ittifaklar konusunda Abadi'nin taviz vermediği görülmektedir. Zira koalisyonlar oluşturulduktan sonra Fetih Listesi ve Nasr Listesi'nin birleştiği açıklanmış, ancak bu birleşme ancak 48 saat sürmüştür. Fetih Listesi ile Nasr Listesi'nin birleşmesi konusunda Abadi'nin sadece liste başkanı olarak Hadi El-Amiri ile anlaşmak istediği, Fetih Listesi içerisindeki diğer grupların liderlerine söz hakkı tanımadığı söylenmektedir. Hatta Fetih Listesi içerisindeki itirazlara

rağmen Ammar El-Hekim'in liderliğindeki El-Hikme Hareketi'nin Nasr Listesi'ne dahil olması konusunda tek başına karar aldığı ve bu nedenle Fetih Listesi'nin Nasr Listesi'nden ayrıldığı söylenmektedir.

Burada Ammar El-Hekim'in Nasr Listesi'ndeki varlığı konusunda Irak İslam Yüksek Konseyi'nin iç çekişmelerinin sorun teşkil ettiği belirtilmektedir. Irak İslam Yüksek Konseyi'nin (SCIRI) de içerisinde yer aldığı Fetih Listesi'nin Lideri Hadi El-Amiri, daha önce Ammar El-Hekim'in başkanlığını yaptığı SCIRI'nin silahlı kanadı olan Bedir Örgütü'nün lideri olarak 2012'de SCIRI'den ayrılmış ve ayrı bir oluşuma gitmiştir. 2014'teki seçimlerde de Nuri

El-Maliki'nin önderliğinde kurulan Kanun Devleti Koalisyonu ile seçimlere katılmış ve 22 sandalye elde etmiştir. Hadi El-Amiri'nin, SCIRI lideri Ayetullah Abdulaziz El-Hekim'in öldükten sonra yerine geçen oğlu Ammar El-Hekim'in genç, tecrübesiz ve SCIRI'nin kuruluş ilke ve temelleriyle farklı bir düşünce yapısına sahip olduğu gerekçesiyle liderliğini kabul etmediği ve bu nedenle ayrıldığı ifade edilmektedir. Zira Ammar El-Hekim'in SCIRI'nin başına geçmesinin ardından, Humam Hammudi, Bakır Cebir Solak, Celalettin Sagır gibi SCIRI'nin önde gelen isimleri ile görüş ayrılıkları yaşadığı bilinmektedir. Bu nedenle Ammar El-Hekim, 2018 seçimleri öncesinde sürpriz bir şekilde SCIRI'den ayrıldığını açıklayarak, Temmuz 2017'de Ulusal Hikme Akımı'nı kurduğunu açıklamıştır. Bu nedenle Ammar El-Hekim, Nasr Listesi ile ittifak kuran Fetih Listesi lideri Hadi El-Amiri ve SCIRI'nin üst düzey isimleri tarafından kabul edilmemiştir. Haydar El-Abadi de geri adım atmayınca, Fetih Listesi Nasr Listesi'nden ayrılmıştır. Fetih Listesi'nin Nasr Listesi'nden

ayrılmasından 14 gün sonra da Ammar El-Hekim liderliğindeki El-Hikme Akımı listeden çekildiğini duyurmuştur.

Irak'ın köklü ve özellikle Basra, Amara gibi vilayetlerde etkin olduğu bilinen Şii partilerinden biri olan Fazilet Partisi, Ulusal Güvenlik Müsteşarı Felah Feyyad tarafından kurulan Verim Hareketi, Irak eski Başbakanı ve mevcut Dışişleri Bakanı İbrahim El-Caferi liderliğindeki Ulusal Reform Hareketi, Dava Partisi İç Teşkilatı ve 2003 sonrası siyasette ve hükümette önemli görevler almış Hüseyin Şehristani, Halid El-Atiyye, Salih Hasnavi gibi isimlerin yer aldığı Mustakillun (Bağımsızlar) oluşumu gibi güçlü yapılar da Nasr Listesi'nde yer almaktadır. Bu yapılar Irak siyasetinde ana aktör olarak görünmeseler bile, Irak'taki siyasetin yönlendirilmesinde etkili olan isimler olması hasebiyle, Nasr Listesi'ni güçlendirmektedir. Ayrıca Haydar El-Abadi'nin başbakan olması nedeniyle devlet gücünü de Nasr Listesi'nin çıkarları doğrultusunda kullanabilecektir. Özellikle polis ve ordu teşkilatının yanı sıra Haşdi

Irak'ın köklü ve özellikle Basra, Amara gibi vilayetlerde etkin olduğu bilinen Şii partilerinden biri olan Fazilet Partisi, Ulusal Güvenlik Müsteşarı Felah Feyyad tarafından kurulan Verim Hareketi, Irak eski Başbakanı ve mevcut Dışişleri Bakanı İbrahim El-Caferi liderliğindeki Ulusal Reform Hareketi Nasr Listesi'nde yer almaktadır.

Şaabi'nin idari olarak bağlı olduğu Ulusal Güvenlik Müsteşarı Felah Feyyad'ın da Abadi ile seçimlere katıldığı düşünüldüğünde ülkedeki güvenlik yapısını Abadi'nin yanına çekmesi muhtemeldir. Bu bir oy potansiyeli ortaya çıkarttığı gibi diğer listelerin faaliyetlerinin kontrol altında tutulması ve illegal faaliyetlerin önüne geçilmesi ya da Nasr Listesi lehine kullanılması söz konusu olabilecektir.

Öte yandan Abadi'nin Irak'taki mevcut siyasi trende uygun olacak şekilde, Iraklılık kimliğine vurgu yapan, seküler, millî duruşa sahip, yenilikçi anlayışı ön planda tutan ve bütün etnik, dini ve mezhebi gruplara eşit yaklaştığını göstermek amacıyla özellikle Sünnilerin desteğini almak istediği, ayrıca toplumun aydın kesimi ile irtibat kurarak teknokrat zihniyeti güçlendirmeye çalıştığı ifade edilmektedir. Bu nedenle özellikle IŞİD'den zarar gören bölgelerin yeniden imarı konusunda seçim öncesi bazı adımlar atılabileceği ve hatta Kuveyt'te yapılan Irak'a Donörler Toplantısı'nın zamanlamasının kullanılacağı belirtilmektedir.

Ayrıca Abadi'nin isimleri kirilenen siyasetçilerin yerine teknokrat olarak ifade edilebilecek siyasi ideolojik bağlılığı düşük, ancak yetenekli ve yeni isimlerle halkın ilgisini çekmek istediği bilinmektedir. Abadi'nin bu konuda Şii dini merciliğinin desteğini aldığı söylenmektedir.

Ancak El-Nasr Listesi'ne yönelik en büyük eleştiri listedeki parti sayısının çok olmasıdır. Bununla birlikte yukarıda ifade edilen temel partilerin yanı sıra yeni kurulan çok sayıda küçük parti ve oluşumun da Nasr Listesi içerisinde yer alması, Nasr Listesi'nde aday konusunda karmaşa ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca Abadi'nin yeni oluşumlarla bir siyasi yapılanmaya giderek risk aldığı, her ne kadar mevcut siyasete ve siyasetçilere ilişkin bir bıkkınlık olsa da Irak toplumunun oy tercihlerinde muhafazakar davranarak, seçmenlerin bildiği kişi ve gruplara oy verdiği söylenmektedir. Bu nedenle Abadi'nin listesinin gücünü konsolide etmekte zorlanacağı da ifade edilmektedir. Öte yandan Abadi'nin 4 yıllık başbakanlık süresi içerisinde daha çok IŞİD'le mücadele

ve hükümeti ayakta tutmaya zaman ayırması nedeniyle devletin iç idaresi ve işleyişi ile fazla ilgilenemediği, bu nedenle Nuri El-Maliki'nin iki dönemlik başbakanlığı süresince (8 yıl) devlet içerisine yerleştirdiği unsurları temizleyemediği söylenmektedir. Bunun da Nasr Listesi için bir handikap oluşturabileceği, Nuri El-Maliki'nin bu gücü kendisi için kullanmasa dahi, Nasr Listesi'nin en büyük rakibi olarak gösterilen Fetih Listesi'nin desteklemek ya da Fetih Listesi'nden çıkar sağlamak için kullanabileceği ifade etmek mümkündür.

Fetih Listesi: Fetih Listesi'nin, Nasr Listesi'nden sonra en büyük oy potansiyeline sahip olan liste olduğunu söylemek yerindedir. Fetih Listesi, Bedir Örgütü'nün lideri Hadi El-Amiri'nin önderliğinde kurulmuştur. 20'ye yakın oluşumun yer aldığı Fetih Listesi içerisinde genellikle Şii milis grupların siyasi kanadı olarak bilinen oluşumlar yer almaktadır. Bununla birlikte Bedir Örgütü dışındaki diğer grupların Irak'ta siyasi bir ağırlığı olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Irak'ın

en köklü partilerinden biri olan, ancak zamanla sahadaki etkisini kaybeden ve Ammar El-Hekim'in de başkanlığı bırakarak başka bir oluşum (Ulusal El-Hikme Hareketi) kurmasıyla gittikçe küçülen SCIRI de Fetih Listesi ile birlikte seçimlere katılmaktadır. Söz konusu listenin Haşdi Şaabi'nin halk arasındaki popülaritesinden faydalanarak, askeri etkiyi siyasi alana yansıtmak istediği görülmektedir. Ancak başta Nasr Listesi olmak üzere diğer pek çok grup, Fetih Listesi'nin Haşdi Şaabi listesi olarak adlandırmasından rahatsız olmakta ve Haşdi Şaabi'nin partiler üstü bir oluşum olduğu, hatta devlet kurumlarının bir parçası olduğu ifade edilmektedir.

Öte yandan Fetih Listesi'nin, Dava Partisi, SCIRI gibi güçlü Şii partilerin bölünmesiyle Şii İler arasında oluşan muhafazakar taban boşluğu doldurmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Nitekim Fetih Listesi'nin Irak'ta büyük bir tabana sahip Şii İslamcı ve muhafazakar kesim üzerinden bir siyasi tutum geliştirdiği de görülmektedir. Nitekim Fetih Listesi dışındaki

Ancak El-Nasr Listesi'ne yönelik en büyük eleştiri listedeki parti sayısının çok olmasıdır. Bununla birlikte yukarıda ifade edilen temel partilerin yanı sıra yeni kurulan çok sayıda küçük parti ve oluşumun da Nasr Listesi içerisinde yer alması, Nasr Listesi'de aday konusunda karmaşa ortaya çıkarmaktadır.

oluşumların söylemlerinde daha çok liberal, seküler, mezhep dışı ve yenilikçi ifadelerin kullanılması, Irak'ta halen büyük bir ağırlığa sahip İslamcı ve muhafazakar seçmenler konusunda bir boşluk oluşturmaktadır. Bu nedenle Fetih Listesi'nin diğer partilerden farklı olarak, İslami ve muhafazakar söylemlere ağırlık verdiği ve diğer grupların boş bıraktığı alanı doldurmaya çalışacağı görülmektedir.

Fetih Listesi'nin Şii milis grupların kontrolü ve etkisinin yoğun olduğu Diyala, Bağdat, Basra ve Nasiriye'de önemli bir oy potansiyeline sahip olduğunu söylemek mümkündür. Buna rağmen halkın silahlı grupların siyaset içerisinde yer alması konusunda, çatışmaları körükleyebileceği endişesiyle, şüphe duyduğu, bu nedenle Haşdi Şaabi'ye olan desteğin, siyasi olarak bir karşılık bulması konusunda şüpheler ortaya çıkmaktadır. Bu konuda hükümetin ve daha da önemli Şii mercinin Şii milis gruplara ihtiyaç kalmadığı, silahlı grupların silahlarını hükümete teslim etmesi gerektiği ve siyasetten

bağımsız olmaları gerektiğine yönelik açıklamalarının da etkili olduğu görülmektedir.

Kanun Devleti Koalisyonu: 2014 seçimlerinin kazananı olan, en yakın rakibine 60 sandalyeden fazla fark atan ve seçimlerde tek başına 730 bin oy alan Nuri El-Maliki önderliğinde bir kez daha seçim ittifakı olarak seçimlere katılan Kanun Devleti Koalisyonu'nun eski gücünde olmadığı çok açık bir biçimde görülmektedir. Zira öncelikle 2014 seçimlerinde Kanun Devleti Koalisyonu içerisinde yer alan Dava Partisi'nin seçimlere girmeyecek olması ve Dava Partisi üyelerinin büyük bölümünün Haydar El-Abadi'nin kurduğu Nasr Listesi ile hareket ediyor olması, Nuri El-Maliki'nin en büyük kayıplarından biridir. Öte yandan Kanun Devleti Koalisyonu'nun diğer bir kaybı ise 2014 seçimlerinde Kanun Devleti Koalisyonu içerisinde seçimlere girerek 22 sandalye kazanan Bedir Örgütü olmuştur. Yukarıda da ifade edildiği gibi Bedir Örgütü Lideri Hadi El-Amiri'nin önderliğinde

Fetih Listesi'nin kurulması ve daha önce Nuri El-Maliki'ye destek veren grupların Fetih Listesi içerisinde yer alması, Kanun Devleti Koalisyonu'nun oy potansiyelini oldukça aşağı çekmektedir. Bu nedenle Nuri El-Maliki'nin Fetih Listesi ile ittifak kurmak için çok çalıştığı, ancak Hadi El-Amiri'nin Nuri El-Maliki'nin önderliğini kabul etmemesi nedeniyle bu ittifakın oluşturulamadığı konuşulmaktadır. Hadi El-Amiri'nin halk arasında büyük bir sempatiye sahip Haşdi Şaabi'nin popülaritesini Maliki'ye kullanırmak istemediği bilinmektedir. Öte yandan Hadi El-Amiri'nin de Maliki'nin "kötü şöhretinden" uzak durmaya çalıştığı söylenmektedir. Nitekim Maliki'nin uygulamalarının IŞİD'i ortaya çıkarttığına yönelik inanç Irak halkının her kesiminde yerleşmiş durumdadır. Bu nedenle Maliki, IŞİD yüzünden çok destek kaybetmiştir. Nuri El-Maliki'nin artık eski gücüne kavuşmasının zor olduğu, siyaseten varlığını sürdürse bile hem ABD'nin karşı çıkması hem de halkın desteğini yitirmesi nedeniyle tekrar başbakan

olma şansı az gözükmetedir. Ancak Hadi El-Amiri'nin çok oy alması ve başbakan seçilebilecek düzeyde bir sandalye sayısına sahip olması durumunda Nuri El-Maliki'nin, Hadi El-Amiri'yi desteklemesi de muhtemeldir. Hatta böyle bir senaryoda Nuri El-Maliki'nin hükümette etkili olabilmek adına Hadi El-Amiri'yi çoğunluk hükümeti kurmaya zorlayacağı düşünülmektedir.

Ulusal El-Hikme Listesi:

Daha önce de ifade edildiği gibi Ulusal El-Hikme Akımı, SCIRI'deki başkanlık görevini bırakarak yeni bir oluşuma giden Ammar El-Hekim tarafından kurulmuştur. Ammar El-Hekim'in daha çok gençlik ve kadın hareketi üzerinden bir seçim stratejisi izleyeceği görülmektedir. Hatta bunun için büyük bir yatırım yaparak 3 Şubat 2018'de tarihinde Ulusal Gençlik Konseyi'nin kuruluşunu ilan etmiştir. Ammar El-Hekim'in SCIRI'den ayrılmasının en büyük nedeninin kuşak çatışması olduğu, SCIRI içerisindeki güçlü figürlerin Ammar El-Hekim'in başkanlığını kabul

Ammar El-Hekim'in SCIRI'den ayrılmasının en büyük nedeninin kuşak çatışması olduğu, SCIRI içerisindeki güçlü figürlerin Ammar El-Hekim'in başkanlığını kabul etmekte zorlandığı ve Ammar El-Hekim ile SCIRI'nin eski ekibinin görüş anlaşmazlıkları yaşadığı bilinmektedir.

etmekte zorlandığı ve Ammar El-Hekim ile SCIRI'nin eski ekibinin görüş anlaşmazlıkları yaşadığı bilinmektedir. Ammar El-Hekim'in SCIRI içerisinde değişikliğe giderek partiyi güçlendirmek ve kadroyu değiştirmek istediği, ancak Humam Hammudi, Bakır Cebir Solak, Celalettin Sagır gibi SCIRI'nin güçlü isimlerinin bu değişikliğe karşı çıktığı söylenmektedir. Son dönemde SCIRI'nin iç sorunlarının çözülemeyecek bir noktaya ulaştığı, gelenekselci ekibin değişime karşı çıkması nedeniyle Ammar El-Hekim'in yeni bir oluşuma gitme kararı aldığı bilinmektedir. Ammar El-Hekim'in SCIRI'deki kemik kadro üzerindeki başarısızlık ve hatta yolsuzluk iddialarından da sıyrılmak amacıyla yeni bir oluşuma gittiğini söylemek yerinde olacaktır. Böylelikle seçimlerle eski ekibin başarısızlığının ortaya çıkarılarak, eski ekibin partiyi kendiliğinden bırakmasına ve böylece Ammar El-Hekim'in tekrar SCIRI'ye hakim olmaya çalışma ihtimali de dikkate alınmalıdır.

Sairun Listesi: Mukteda El-Sadr tarafından kurulan bu

liste, seçim sonuçları açısından belki de en net tahmin yürütülebilen listedir. 2003 sonrasında oy potansiyeli açısından kemik bir tabanı oluşan Mukteda El-Sadr'ın liderliğine tam bir inanç vardır. Hatta olarak hükümete ilişkin reform isteyen Mukteda El-Sadr'ın taraftarlarını bir anda sokağa döküp, bir anda geri çekmesi buna örnek olarak gösterilmektedir. Bu nedenle Mukteda El-Sadr'ın daha önceki seçimlerle benzer bir oy potansiyeline ulaşacağı söylenmektedir. Mukteda El-Sadr tabanını yönlendirme potansiyeli açısından önemli bir avantaja sahiptir. Bununla birlikte Mukteda El-Sadr'ın tamamen yeni isimlerle seçimlere katılacağı, özellikle yolsuzluk karşıtı kişiler üzerinden bir liste oluşturacağı söylenmektedir. Öte yandan Mukteda El-Sadr'ın Irak Komünist Partisi ve Arap milliyetçisi bir söyleme sahip olduğu bilinen Sünni Arap Saad Asım El-Cenabi liderliğindeki Irak Cumhuriyetçiler Partisi ile de ittifak ilişkisi kurmuş olması dikkat çekmektedir. Söz konusu grupların sahadaki etkisi dikkate alındığında, Mukteda El-Sadr bu ittifak

ilişkisiyle, bir kazanma amacı olmadığı, mezhepçilikten uzak, seküler ve merkezi bir tutum sergilediğine yönelik mesaj vermeye çalıştığı görülmektedir. Seçim sonrası süreçte de Mukteda El-Sadr'ın hükümette olmak için zorlamayacağı, gerekirse hükümet dışı kalarak muhalefet ve dengeleyici bir rol oynayacağını söylemek mümkündür.

Şii Gruplar Açısından Seçime İlişkin Beklentiler

Görüldüğü gibi Irak'taki siyasetin ana aktörü olan Şiiler arasında yeni bir denge ortaya çıkmıştır. Bu denge içerisinde farklı siyasi dinamiklerin ortaya çıkacağını söylemek yerinde olacaktır. Irak'ta farklılaşan Şii siyasi denklemi, Irak'ta kurulacak hükümetin de niteliğini belirleyecek düzeydedir. Mevcut siyasi dengeye göre en büyük liste en fazla 40-45 sandalye kazanabileceği söylenmektedir. Şii partiler arasındaki ayrışmalar nedeniyle 20-25 sandalyenin hangi Şii partiye gideceğinin belirsiz olduğu, seçimlerin sonucunun kararsız seçmen tarafından belirleneceği

düşünülmektedir. Ayrıca yeni kurulan çok sayıda parti olması nedeniyle halkın nasıl bir tutum izleyeceği konusunda da belirsizlik bulunmaktadır. Nitekim halkın seçimlere katılım konusundaki isteksizliğinin elektronik seçmen kartı alan seçmen sayısından anlaşılmaktadır. Yaklaşık 24 milyon seçmenin bulunduğu Irak'ta ancak 11 milyon seçmenin kartını alabilmiş durumdadır. Yeni kurulan siyasi partilerin de nasıl bir tabana sahip olduğu ve nasıl bir seçim kampanyası yürüteceği belirsizliğini korumaktadır.

Bu noktada özellikle Haşdi Şaabi'nin siyasete katılım süreci önemli bir boyuta sahiptir. Haşdi Şaabi'ye Şiiler arasında büyük sempati duyulsa da halkın silahlı grupların siyasi sürece müdahil olması konusunda endişeleri olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Söz konusu grupların Irak'taki çatışma dinamiklerini tetiklemeinden korkulmaktadır. Ancak Irak hükümetinin yanı sıra siyasi grupların büyük bölümü ve hatta Şii dini merci, silahlı grupların siyasete müdahil olmasına karşı çıkıyor olması, bu

Görüldüğü gibi Irak'taki siyasetin ana aktörü olan Şiiler arasında yeni bir denge ortaya çıkmıştır. Bu denge içerisinde farklı siyasi dinamiklerin ortaya çıkacağını söylemek yerinde olacaktır.

grupların kontrollü davranarak, tepki çekmemeye çalışacakları öngörülmektedir. Ancak seçim sonrası süreçte, özellikle hükümet kurma sürecinde söz konusu grupların dışarıda kalması ya da hükümet pazarlıklarında istediklerini alamamaları durumunda gerginlik ve çatışma ortamı oluşturmalarından da korkulmaktadır.

Nuri El-Maliki ve Ammar El-Hekim'in taban kaybettiği ve yüzde 20-25'lik bir kayba uğrayacaklarını söylemek yerinde olacaktır. Bu seçmenlerin Nasr ve Fetih Listesini desteklemesi beklenmektedir.

Yeni hükümetin kurulmasında İran ve ABD etkisini koruması beklenirken, Hadi El-Amiri'nin, Haydar El-Abadi'nin yeniden başbakan olmasını istemediği konuşulmaktadır. Bununla birlikte daha önceki hükümetlerden farklı olarak, parlamentoya girmeye hak kazanan bütün siyasi grupların yer aldığı ve "ulusal birlik hükümeti" olarak adlandırılan bir hükümetin

değil, belli grupların yer alacağı bir **çoğunluk hükümetinin** kurulma ihtimali giderek yüksek sesle konuşulmaktadır. Bu Irak için büyük bir farklılık olacaktır. Zira daha önceki hükümetlerin tamamı parlamentoda temsil edilen bütün grupların yer aldığı ulusal birlik hükümeti olmuş ve parlamentoda gerçek anlamıyla muhalefet olmamıştır. Pozisyonundan memnun olmayan bütün kesimler hükümet içi muhalefete başlamış ve böylece hükümet işlemez hale gelmiştir. Bu nedenle hükümette ciddi krizler yaşanmış ve istikrarsızlıklar ortaya çıkmıştır. Belki de kurulacak bir çoğunluk hükümetiyle yakalanılacak istikrar Irak'ı daha iyi bir merhaleye taşıyacak bir fırsat olabilir. Bu konuda Sünni grupların siyasi sürece entegrasyonu, Erbil – Bağdat ilişkilerinin rayına girmesi, Türkmenler ve azınlık grupların haklarının ve çıkarlarının sağlanması ile dış politikada kurulacak dengeli ilişkiler, Irak hükümeti açısından anahtar niteliğinde olacaktır.

** Bu yazı Dış Politika Dergisi'nin Nisan-Haziran 2018 tarihli sayısında yayınlanmıştır.*

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr